

Etika publike

Bërja transparente e prokurimit publik në nivele lokale dhe rajonale

Kongresi i Autoriteteve Vendore dhe Rajonale
të Këshillit të Evropës

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Bërja transparente e prokurimit publik në nivele lokale dhe rajonale

Komiteti për Qeverisje

Raportuesja :¹

Amelie TARSchYS INGRE, Suedi (L, ILDG)

¹ L: Dhoma e Autoriteteve Lokale / R: Dhoma e Rajoneve
EPP/CCE: Grupi i partive popullore evropiane në Kongres
SOC: Grupi socialist
ILDG: Grupi i pavarur dhe i liberal demokratëve
ECR: Grupi i konservatorëve dhe reformatorëve evropianë
NR: Anëtarë që nuk i përkasin asnjë grupi politik të Kongresit

Përmbajtja

Përmbledhje	5
REZOLUTA 421 (2017)	6
REKOMANDIMI 405 (2017)	11
MEMORANDUM SHPJEGUES	15
Hyrje	16
1. Korrupsioni në procesin e prokurimit	20
2. Dëshmia dhe matja	22
3. Korrupsioni në prokurimin e infrastrukturës	28
4. Rreziqet sistemike	31
5 .Rekomandimet e politikave	38
6. Referenca	47

Përmbledhje

Meqenëse prokurimi publik përfshin një pjesë të madhe të shpenzimeve publike dhe, në një masë në rritje, transferimin e burimeve publike tek sektori privat ose tek organizatat jofitimprurëse, ai është veçanërisht i ndjeshëm ndaj llojeve të ndryshme të korrupsionit. Ky raport ekzaminon problemet sistemike në prokurimet e qeverive lokale dhe rajonale të cilat krijojnë rreziqe korrupsioni, të tilla si ekspertizë e dobët kontraktuese, fenomeni i "dyerve rrotulluese", ose mungesa e transparencës, dhe sugjeron hapa praktikë që autoritetet lokale dhe rajonale mund të ndërmarrin për të zvogëluar ekspozimin e tyre ndaj një korrupsioni të tillë.

Në rezolutën e tij, Kongresi fton autoritetet lokale dhe rajonale t'i vlerësojnë rreziqet e ndryshme të korrupsionit të përfshira në prokurim dhe të vendosin kontrolle të brendshme dhe mekanizma vlerësimi. Ai u bën thirrje atyre të rrisin transparencën duke publikuar të dhëna dhe detaje të prokurimit në të gjitha fazat e procesit, në mënyrë që të inkurajojnë shqyrtimin publik dhe të përfshijnë shoqërinë civile.

Në rekomandimin e tij, ai gjithashtu i kërkon Komitetit të Ministrave të inkurajojë qeveritë dhe parlamentet e shteteve anëtare të caktojnë standarde kombëtare të prokurimit publik dhe të fusin në përdorim sisteme të e-prokurimit për të minimizuar sasinë e diskrecionit njerëzor të përfshirë.

REZOLUTA 421 (2017)²

1. Korrupsioni, në shumë forma, paraqet kërcënim të madh për qeverisjen dhe demokracinë në Evropë dhe minon besimin e qytetarëve në institucionet demokratike. Prevalenca e tij prek njëloj qytetarët, qeveritë dhe bizneset, duke rritur paparashikueshmërinë dhe duke penguar investimet e reja. Duke e pasur këtë parasysh, në sesionin e tij të 31^{-të}, Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale miratoi një Udhërrëfyes aktivitetesh për parandalimin e korrupsionit dhe promovimin e etikës publike në nivelet lokale dhe rajonale. Ky Udhërrëfyes përfshin përgatitjen e raporteve tematike, përfshirë transparencën në prokurimin publik.

2. Meqenëse prokurimi publik është një pjesë thelbësore e ofrimit të shërbimit publik për autoritetet lokale dhe rajonale, prokurimi efikas është thelbësor për qeverisjen e mirë. Prandaj, pasi që prokurimi publik përfshin një pjesë të madhe të shpenzimeve publike dhe, në një masë në rritje, transferimin e burimeve publike tek sektori privat ose tek organizatat jofitimprurëse, ai është veçanërisht i ndjeshëm ndaj llojeve të ndryshme të korrupsionit.

² E debatuar dhe miratuar nga Kongresi më 19 tetor 2017, mbledhja e 2-të, (shih Dokumentin CG33 (2017)13final, raportuesja: Amelie TARSchYs INGRe, Suedi (L, ILDG)).

3. Korrupsioni në procesin e prokurimit merr shumë forma, përfshirë dhënien e kontratave qeveritare për miq ose kroni (cronies) politikë në kurriz të një procesi transparent dhe konkurrues ose formimin e karteleve për të manipuluar procesin e tenderimit.

4. Rritja e përdorimit të kontraktimit të jashtëm dhe partneriteteve publiko-private për të ofruar shërbime publike mund të krijojë konflikt interesi në prokurimet publike. Zyrtarët publikë ose politikanët mund të përdorin njohuritë e tyre të brendshme për planet e prokurimit, ose ndikimin e tyre mbi vendimet e prokurimit, për të përfituar miqtë, të afërmit ose aleatët e tyre që ofertojnë për kontrata. Një burim tjetër i konsiderueshëm i korrupsionit është fenomeni i dyerve rrotulluese, i cili konsiston në lëvizjet e personelit nga vendet e punës në qeveri lokale në ato në sektorin privat, shpesh në kompani të përfshira në prokurimin e qeverisë lokale. Shërbyesit civilë mund të përfitojnë nga informacioni i tyre i brendshëm ose të formojnë kontrata politikash, ndërsa janë në detyrë, në mënyrë që të përfitojnë prej tyre më vonë kur punojnë për një kontraktues privat, ose të krijojnë mundësi të tjera për veten ose miqtë.

5. Rreziqe të ndryshme përfshihen gjatë procesit të prokurimit: nga faza e vlerësimit të nevojave deri tek faza e zbatimit. Në fazën e vlerësimit të nevojave, individit mund t'i fryjë nevojat, duke ndikuar kështu në të gjithë procesin e konkurrencës, ose gabimisht të shkaktojë kosto të tepruar për furnizimet. Në fazën e dizajnit, rreziqet lidhen me hartimin e kërkesave ose detajet e paqarta të përzgjedhjes. Në fazën e dhënies, zyrtari i korruptuar mund të insistojë në dobësitë e një furnizuesi të

caktuar dhe në përparësitë e supozuara të të tjerëve. Në fund, në fazën e zbatimit, rreziqet që kanë të bëjnë me monitorimin e kontraktuesit mund të çojnë në cilësi të mangët ose në rritje të kostove, duke nënkuptuar keqpërdorim të fondeve publike.

6. Ndërsa proceset e prokurimit bëhen gjithnjë e më komplekse, autoritetet lokale mund të rrezikohen nga mungesa e ekspertizës adekuate të kontraktimit midis stafit të tyre. Kjo i vë ata në disavantazh kundrejt kompanive, të cilat shpesh kanë më shumë burime për të shpenzuar në ekspertizën ligjore. Stafi i qeverisë lokale dhe rajonale shpesh përgatitet keq për të kryer procedura komplekse të kontraktimit dhe për të monitoruar zbatimin e tyre.

7. Ekzistojnë një numër hapash praktikë që autoritetet lokale dhe rajonale mund të ndërmarrin për të zvogëluar ekspozimin ndaj korrupsionit të tillë, duke filluar me transparencën. Transparenca në të gjitha fazat e procesit të prokurimit është thelbësore për të zvogëluar rreziqet për korrupsion dhe për të rritur besimin e publikut në administratat lokale dhe rajonale.

8. Zhvendosja në sistemet e e-prokurimit është demonstruar të ketë pasur efekt të konsiderueshëm në uljen e rreziqeve për korrupsion në këtë sferë.

9. Krijimi i kodeve të mirësjelljes, siç është ndalimi i pranimit të shpërblimeve, dhuratave dhe përfitimeve të tjera, të lidhura me programet e trajnimit mbi integritetin për përfaqësuesit e zgjedhur lokalë dhe rajonalë dhe zyrtarët e emëruar gjithashtu është treguar i dobishëm në shmangien e rreziqeve të konflikteve të interesit në prokurimet publike.

10. Korrupsioni në prokurimin publik shpesh zbulohet përmes raportimit nga persona të brendshëm. Këta sinjalizues mund të përballen me hakmarrje dhe prandaj duhet të mbrohen në mënyrë adekuate.

11. Në dritën e atyre që u thanë më sipër, Kongresi fton autoritetet lokale dhe rajonale të shteteve anëtare të Këshillit të Evropës që të:

- a.** vlerësojnë rreziqet e ndryshme të korrupsionit të përfshira në prokurim dhe të vendosin kontrolle të brendshme dhe mekanizma vlerësimi;
- b.** rrisin transparencën duke publikuar të dhëna dhe detaje të prokurimit në të gjitha fazat e procesit, në mënyrë që të inkurajojnë vëzhgimin publik dhe të përfshijnë shoqërinë civile;
- c.** sigurojnë që kërkesat për transparencë të aplikohen edhe ndaj kontraktorëve privatë të cilët ofrojnë shërbime të kontraktuara jashtë;
- d.** thjeshtojnë procedurat për prokurimin publik në mënyrë që t'i bëjnë ato të qasshme dhe të qarta për të gjitha palët e përfshira;
- e.** fusin në përdorim sisteme të e-prokurimit për prokurimin publik, përmes të cilit njoftimet për tender dhe dokumentet e tenderit publikohen në uebsajt të qasshëm publikisht dhe tenderët dorëzohen përmes sistemeve të TI-së të ngritura për atë qëllim;
- f.** promovojnë pakte integriteti midis autoriteteve kontraktuese dhe ofertuesve, ku të dy palët bien dakord që të përmbahen nga praktikat korruptive dhe t'i nënshtrohen monitorimit nga shoqëria civile;

- g.** inkurajojnë trajnimin e zyrtarëve publikë lokalë për të kryer kontraktime komplekse dhe për të kryer funksione auditimi;
- h.** promovojnë paraqitjen e një kulture kundë- mashtrim përmes edukimit për rreziqet dhe identifikimin dhe parandalimin e mashtrimit;
- i.** përcaktojnë procedurat e raportimit të cilat sigurojnë që raportet të trajtohen në mënyrë konfidenciale dhe se një person nuk mund të dëmtohet për raportimin e dyshimeve për veprime të gabuara;
- j.** aplikojnë masa mbrojtëse për të parandaluar konfliktet e interesit në procesin e prokurimit, të tilla si kodet e mirësjelljes për të gjithë ata që janë të përfshirë në procesin e prokurimit, për të bërë të qarta standardet etike që priten prej tyre. Këto do të përfshinin, për shembull, ndalimin e pranimit të shpërblimeve, dhuratave dhe përfitimeve të tjera;
- k.** dizajnojnë programe trajnimi për zbatimin e këtyre kodeve;
- l.** marrin parasysh futjen në përdorim dhe vlerësimin e rregullt të mekanizmave ekzistues të zbatimit, të tilla si procedurat disiplinore dhe sanksionet për të përforcuar zbatimin e këtyre kodeve.

12. Kongresi vendos të marrë parasysh konsideratat dhe rekomandimet e mësipërme gjatë rishikimit të Kodit evropian të Sjelljes për integritetin politik të përfaqësuesve të zgjedhur lokalë dhe rajonalë.

REKOMANDIMI 405 (2017) ³

1. Korrupsioni, në shumë forma, paraqet kërcënim të madh për qeverisjen dhe demokracinë në Evropë dhe minon besimin e qytetarëve në institucionet demokratike. Prevalenca e tij prek njëlloj qytetarët, qeveritë dhe bizneset, duke rritur paparashikueshmërinë dhe duke penguar investimet e reja. Duke e pasur këtë parasysh, në sesionin e tij të 31^{-të}, Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale miratoi një Udhërrëfyes aktivitetesh për parandalimin e korrupsionit dhe promovimin e etikës publike në nivelet lokale dhe rajonale. Ky Udhërrëfyes përfshin përgatitjen e raporteve tematike, përfshirë transparencën në prokurimin publik.

2. Prokurimi publik gjendet në zemër të ofrimit të shërbimeve publike për qeveritë lokale dhe rajonale. Në të njëjtën kohë ai mund të jetë veçanërisht i cenueshëm ndaj korrupsionit, pasi përfshin transferimin e burimeve publike tek sektori privat ose tek organizatat jofitimprurëse.

3. Një pjesë thelbësore e qeverisjes së mirë është sigurimi i një prokurimi të pastër dhe efikas, i cili, si një fushë e rëndësishme e shpenzimeve publike, mbart rreziqe të konsiderueshme korrupsioni.

³ Shih fusnotën 2

4. Transparenca maksimale në të gjitha fazat e ciklit të prokurimit është parimi kryesor për zvogëlimin e rreziqeve të korrupsionit në prokurim dhe për ruajtjen e besimit të publikut në administratat lokale dhe rajonale.

5. Prokurimi publik ka tendencë të jetë i cenushtëm ndaj korrupsionit, veçanërisht pasi përfshin transferimin e burimeve publike tek sektori privat ose tek organizatat jofitimprurëse.

6. Korrupsioni në procesin e prokurimit mund të marrë forma të ndryshme, të tilla si dhënia e kontratave qeveritare për miq ose kroni (cronies) politikë në kurriz të një procesi transparent dhe konkurrues, ose fenomeni i dyerve rrotulluese, ku shërbyesit civilë përfitojnë nga informacioni i tyre i brendshëm ose formësojnë kontrata politikash, ndërsa janë në detyrë, në mënyrë që të përfitojnë prej tyre më vonë kur punojnë për një kontraktues privat, ose të krijojnë mundësi të tjera për veten ose miqtë.

7. Rreziqet janë prezente në të gjitha fazat e procesit të prokurimit: në fazën e vlerësimit të nevojave, individit mund t'i fryjë nevojat, duke ndikuar kështu në të gjithë procesin e konkurrencës, ose gabimisht të shkaktojë kosto të tepruar për furnizimet. Në fazën e dizajnit rreziqet lidhen me hartimin e kërkesave ose detajet e paqarta të përzgjedhjes; në fazën e dhënies, një zyrtar i korruptuar mund të insistojë në dobësitë e një furnizuesi të caktuar dhe në përparësitë e supozuara të të tjerëve; në fazën e zbatimit, rreziqet që kanë të bëjnë me monitorimin e kontraktuesit mund të çojnë në cilësi të mangët ose në rritje të kostove, duke nënkuptuar keqpërdorim të fondeve publike.

8. Shumë autoritete lokale janë gjithashtu në rrezik për shkak të mungesës së ekspertizës kontraktuese midis stafit të tyre, gjë që e bën të vështirë vlerësimin e prokurimit publik. Personeli i përfshirë në proceset e prokurimit ndonjëherë nuk ka kompetencë për të kryer procedura komplekse të kontraktimit dhe për të monitoruar zbatimin e tyre.

9. Një mjet efektiv në luftimin e korrupsionit në prokurimin publik është informacioni i siguruar nga ata që kanë njohuri të brendshme për proceset. Këta sinjalizues duhet të mbrohen. Ata përballen me një rrezik real të hakmarrjeve dhe presioneve frikësuese që mund të jenë veçanërisht shqetësuese në nivelin lokal.

10. Në dritën e këtyre konsideratave, Kongresi fton Komitetin e Ministrave të inkurajojë qeveritë dhe parlamentet e shteteve anëtare dhe, kur është e zbatueshme, rajonet me kompetenca legjislative, që të:

- a.** krijojnë standarde kombëtare në lidhje me prokurimin publik, në mënyrë që ta bëjnë procesin më transparent dhe më të lehtë për t'u kuptuar;
- b.** fusin në përdorim sisteme të e-prokurimit për të minimizuar sasinë e diskrecionit njerëzor në proces, duke përdorur norma dhe procedura të standardizuara për komunikim dhe mjete në internet;
- c.** sigurojnë transparencë maksimale në të gjitha fazat e ciklit të prokurimit duke publikuar të dhëna gjithëpërfshirëse dhe të lexueshme nga makina që nga fillimi i procesit të prokurimit;
- d.** sigurojnë nivel të përbashkët trajnimi dhe/ose kualifikimi profesional për stafin përgjegjës për proceset e prokurimit;

- e.** krijojnë një grup të përbashkët treguesish në nivel kombëtar për të lehtësuar analizimin e rrezikut të favorizimit në proceset e prokurimit;
- f.** krijojnë një organ të pavarur për të hetuar ankesat;
- g.** rregullojnë dhe ndjekin lëvizjet e punësimit nga sektori publik në atë privat për të ulur rrezikun e konflikteve të interesit përmes procesit të “dyerve rrotulluese”;
- h.** ngrisin një linjë telefonike anonime për sinjalizues për të lehtësuar raportimin për shpërdorim dhe për të siguruar mbrojtjen e atyre që raportojnë informacion të tillë.

MEMORANDUM SHPJEGUES⁴

⁴ Raporti i përgatitur nga Dr Elizabeth David-Barrett, Universiteti i Sussex, 1 mars 2017

Hyrje

1. Prokurimi publik përbën mesatarisht 29% të shpenzimeve totale të qeverisë në vendet e OBZHE-së, megjithëse pjesa e shpenzuar nga autoritetet lokale dhe rajonale në krahasim me qeverinë qendrore ose ndërmarrjet shtetërore varion shumë mes shteteve. Ai përfshin shpenzime për projekte të mëdha, të tilla si infrastruktura e re, si dhe prokurime të përditshme të nevojave të vazhdueshme, nga mirëmbajtja e rrugëve deri tek pajisjet e zyrave.

2. Korrupsioni përcaktohet si abuzim me pushtetin e besuar (Transparency International). Korrupsioni politik ndodh kur një mbajtës funksioni publik thyen rregullat që lidhen me punën e tij ose të saj në atë mënyrë që përfiton një kompani ose kroni (crony) dhe nxitet ta bëjë këtë përmes premtimit për përfitime personale ose partiake. Shkëmbimi mund të iniciohet nga mbajtësi i funksionit publik ose nga kompania.

3. Korrupsioni mund të jetë tepër oportunist, d.m.th., veprime të njëhershme për përfitime personale ose nepotike; ose sistemik, p.sh., i organizuar nga një parti ose elitë politike si mënyrë për financimin e aktiviteteve politike dhe ngritjen e mbështetësve besnikë (si në klientelizëm), si dhe për përfitime më private. Zakonisht, niveli i korrupsionit varet nga:

- ▶ *mundësitë* në dispozicion të mbajtësve të funksioneve publike, d.m.th., sa pushtet dhe diskrecion kanë për të kontrolluar proceset; dhe

- niveli i *llogaridhënies* që e kufizon pushtetin e tyre - d.m.th., shkalla në të cilën të tjerët kanë pushtet të shqyrtojnë vendimet dhe veprimet e tyre dhe t'i mbajnë ato nën kontroll(Mungiu-Pippidi, 2006).

4. Prokurimi publik është shumë i cenueshëm ndaj korrupsionit politik. Kjo pasqyron faktin se, nga natyra e tij, prokurimi publik përfshin transferimin e burimeve shtetërore. Këto burime transferohen tek organizatat e sektorit privat ose ato jofitimprurëse (ose, herë pas here, tek agjenci të tjera shtetërore), të cilat fitojnë kontrata për ofrimin e mallrave, punëve ose shërbimeve. Qëllimi i politikës publike në prokurimin publik është të përzgjedhë ofruesin më të aftë për të ofruar mallra, punë ose shërbime me cilësi të lartë dhe të sigurojë vlerën për paratë e taksapaguesve. Sidoqoftë, procesi është shënjestër tërheqëse për individë dhe kompani që kërkojnë të shtrembërojnë procesin në mënyrë korruptive për të arritur përfitime personale ose partiake.

5. Në prokurimin publik, supozohet se rezultatet më të mira për publikun do të arrihen nëse ka konkurrencë të hapur për kontrata dhe vendimet për mënyrën e dhënies së kontratave bëhen paanësisht, në bazë të vlerës më të mirë për paratë. Kur ndodh korrupsioni në prokurimin publik, ai zakonisht përfshin masa që pengojnë konkurrencën e hapur ose japin kontrata mbi bazën e lidhjeve të veçanta - të tilla si lidhjet nepotike ose klienteliste me familjen, të afërmit ose aleatët politikë. Korrupsioni në prokurimin publik mund të përfshijë edhe ryshfet të drejtpërdrejtë.

6. Korrupsioni mund të jetë edhe privat-privat, duke mos përfshirë mbajtësit e funksioneve publike. Për shembull, kur ofertuesit formojnë kartel dhe bashkëpunojnë për të manipuluar rezultatin e një tenderi, kjo përbën një formë korrupsioni. Ndonjëherë, furnizuesit në bashkëpunim segmentojnë tregun e prokurimit për një gamë të veçantë mallrash dhe i mundësojnë secilit furnizues qasje ekskluzive në një segment specifik, p.sh., në një rajon ose lloj pajisjesh. Në raste të tjera, tenderët manipulohen në mënyrë të tillë që 'suksesi' kalon me rotacion mes anëtarëve të kartelit. Furnizuesit me radhë dorëzojnë oferta për disa vite, me furnitorët e tjerë në çdo tender duke mos dorëzuar ofertat e tyre ose duke i dorëzuar ato me çmime të fryra, në mënyrë që të shtyjnë zyrtarët publikë drejt përzgjedhjes së një oferte të veçantë. Më pas, anëtarët e kartelit mund të nënkontraktojnë njëri-tjetrin për një pjesë të punës ose të ndajnë fitimet, ose thjesht bien dakord t'ia mundësojnë një kompanie tjetër të fitojë në rastin tjetër. Kjo formë e korrupsionit nuk ka nevojë të përfshijë aktor të sektorit publik, megjithëse shpesh zyrtarët publikë marrin rryshfet për të mos marrë parasysh dëshmitë e një veprimtarie të tillë.

7. Korrupsioni në prokurimin publik ka të ngjarë të çojë në vlerë të dobët për paratë dhe rezultate nën-optimale. Ai mund të shpie edhe që grupe të caktuara politike ose shoqërore të fitojnë avantazhe të padrejta politike, duke minuar demokracinë dhe proceset e demokratizimit.

8. Korrupsioni në prokurimin publik gjithashtu shtrembëron ekonominë e tregut, pasi prania e favorizimit në dhënien e kontratave do të thotë që kompanitë jo të korruptuara e kanë të vështirë të konkurrojnë, duke penguar bizneset e reja të hy-

jnë në treg. Kjo shkakton dëmtime afatgjata në treg për mallra të veçanta, duke çuar në rritje të çmimeve dhe vlerë më të dobët për paratë.

9. Korrupsioni në prokurimin publik mund të minojë edhe besimin në qeveri dhe kjo mund të jetë veçanërisht e dëmshme në vendet në tranzicion ose në zhvillim që kërkojnë të ndërtojnë legjitimitetin e shtetit. Skandalet e përqendruara në shpërdorim në prokurimin publik janë relativisht të shpeshta dhe nganjëherë kanë çuar në rrëzimin e qeverive nga pushteti.

1. Korrupsioni në procesin e prokurimit

10. 'Cikli jetësor' i prokurimit i ka katër faza: (i) vlerësimi i nevojave; (ii) dizajnimi i tenderit; (iii) dhënia; dhe (iv) zbatimi i kontratës pas dhënies. Në secilën fazë, procesi është i cenueshëm ndaj manipulimit për qëllime korruptive.

11. Në fazën e vlerësimit të nevojave, autoriteti kontraktues e vlerëson nevojën e vet për mallra ose shërbime, merr vendim se çfarë të blejë dhe përgatit një buxhet për blerjen e planifikuar. Individët e korruptuar mund ta manipulojnë sistemin duke i fryrë në mënyrë të rreme nevojat, duke anuar qëllimisht paralogaritë e kostove ose duke bërë furnizime të tepruara gabimisht.

12. Në fazën e dizajnit, dokumentet e tenderit përgatiten, duke specifikuar kërkesat, duke përfshirë çdo kusht në lidhje me standardet e cilësisë ose sigurisë. Korrupsioni mund të ndodhë nëse kërkesat hartohen në atë mënyrë që favorizojnë ose dëmtojnë furnizues të veçantë, nëse përdoren kriteret e paqarta të përzgjedhjes dhe dhënies, ose kur thirren procedura jokonkurrese (p.sh., emergjencë e ekzagjeruar) pa justifikim të duhur.

13. Gjatë fazës së dhënies, njoftimi i prokurimit publikohet, lëshohen dokumente ofertimi dhe kërkohen propozime. Ofertuesit ia dorëzojnë propozimet e tyre zyrtarit të prokurimit, i cili më pas i vlerëson të gjitha propozimet dhe vendos për

dhënien e kontratës. Zyrtarët publikë mund të ndikojnë në mënyrë korruptive në proces duke hartuar kriteret vlerësimi për të favorizuar ose për të theksuar dobësitë e një furnizuesi të veçantë, duke mos dhënë njoftim adekuat publik për tenderin (duke përfituar ata me njohuri të brendshme ose ata që kanë fituar më parë kontrata të ngjashme), duke kërkuar oferta që dihet se janë inferiore ndaj një furnizuesi të favorizuar, duke pranuar propozime të vonuara ose duke refuzuar propozime legjitime, ose duke marrë vendime të njëanshme në fazën e vlerësimit. Nga ana e kompanive, ofertuesit mund të përfshihen në bashkëpunim, në mënyrë të tillë që ata të vendosin mes vete se cila kompani do ta ‘fitojë’ ofertën, dhe më pas i vendosin çmimet e tyre në përputhje me rrethanat për të siguruar suksesin e asaj kompanie të veçantë. Ata më pas e kalojnë me rotacion ‘suksesin’ mes vete sipas marrëveshjes së tyre, duke manipuluar ofertat pasuese në të njëjtën mënyrë.

14. Në fazën e zbatimit të kontratës, ofertuesi fitues duhet të sigurojë mallrat dhe shërbimet e rëna dakord, në përputhje me kushtet dhe kohën e rënë dakord në kontratë. Sidoqoftë, autoriteti kontraktues - një departament qeveritar ose një komunë lokale - mban përgjegjësi për të monitoruar përmbushjen e kontratës, një aspekt i procesit që shpesh kontrollohet shumë më pak. Korrupsioni mund të ndodhë nëse nënkontraktuesit e favorizuar nuk mbahen përgjegjës ose përdorimi i mallrave nën-standard nuk merret parasysh, ose nëse një kompani e korruptuar dhe zyrtari mbikëqyrës i korruptuar bashkëpunojnë për të rënë dakord për rritjen e çmimeve ose ndryshimet në specifikimet. Megjithatë korrupsioni mund të bëhet i dukshëm vetëm gjatë kësaj faze të zbatimit të kontratës, ai mund të jetë rezultat i bashkëpunimit në një fazë më të hershme midis zyrtarëve publikë dhe kompanisë.

2. Dëshmia dhe matja

15. Identifikimi i rasteve të korrupsionit në prokurimin publik është shumë i vështirë. Kjo pjesërisht pasqyron faktin se ata që kryejnë veprime korruptive kanë interes ta mbulojnë atë, sepse është e paligjshme dhe ata mund të dënohen nëse kapen, ndërsa ata shpesh edhe kanë fuqinë t'i fshehin veprimet e tyre ose edhe t'i përmbysin përpjekjet për të bërë transparente veprimet e tyre. Sidoqoftë, më thellësisht, kjo vështirësi pasqyron natyrën komplekse të gjykimeve nëse parregullsitë e dukshme përbëjnë korrupsion e jo paaftësi ose joefikasitet.

16. Sigurisht që ka dëshmi se prokurimi publik perceptohet gjerësisht si i korruptuar. Një anketë e posaçme e Eurobarometer-it mbi qëndrimet e biznesit ndaj korrupsionit (i publikuar në vitin 2014, bazuar në hulumtimin e kryer në muajt shkurt-mars të vitit 2013) parashtrroi pyetje specifike në lidhje me perceptimin e korrupsionit në prokurimin publik nga kompanitë që bëjnë pjesë dhe nuk bëjnë pjesë në oferta për kontrata qeveritare (Eurobarometer, 2014). Nga kompanitë që kishin marrë pjesë në një procedurë të prokurimit publik në tri vitet e mëparshme, 35% menduan se korrupsioni në prokurimin rajonal/lokal ishte i përhapur. Korrupsioni në prokurimin rajonal/lokal nuk mendohej të ishte më i përhapur sesa në prokurimin e nivelit kombëtar.

17. Nga ata të anketuarit që nuk kishin marrë pjesë në prokurimin publik në tri vitet e fundit, 64% menduan se kor-

rupsioni ishte i përhapur në prokurimin publik lokal/rajonal. Ndërsa ky grup është padyshim më pak i informuar, perceptimet e tyre janë megjithatë shumë të rëndësishme, pasi vetëm perceptimi se korrupsioni është i përhapur mund të jetë i mjaftueshëm për të penguar disa kompani të ofertojnë, duke kufizuar kështu qasjen në treg dhe konkurrencën e hapur. Në tërë BE-në, 11% e kompanive thanë se kishin vendosur të mos merrnin pjesë në të paktën një tender sepse “marrëveshja dukej se ishte bërë para thirrjes për tender” (duke filluar nga një e treta e kompanive në Portugali në vetëm 1% në Danimarkë), ndërsa 16% e pjesëmarrësve nuk morën pjesë në tender sepse “kriteret dukeshin të jenë të përshtatura për pjesëmarrës të caktuar” (nga 36% në Portugali në 7% në Danimarkë).

18. Ekziston një variacion i konsiderueshëm në perceptime të korrupsionit në sektorë të ndryshëm. Ndërtimi, inxhinieria dhe elektronika ishin më të lidhurat me kontraktimin korrupsiv. Në sektorin e ndërtimit, 35% e kompanive thanë se ishin parandaluar të fitonin kontratë për shkak të korrupsionit. Shërbimet financiare, bankimi dhe investimet ishin më pak të lidhura me korrupsionin, ndonëse megjithatë, 18% e kompanive menduan se ishin parandaluar të fitonin kontratë në këto fusha për shkak të korrupsionit.

19. Kompanitë më të vogla e perceptojnë korrupsionin si më të përhapur sesa kompanitë më të mëdha: nga kompanitë me qarkullim vjetor më pak se 100,000 euro, 48% mendojnë se kanë humbur kontratë prokurimi në nivel rajonal/lokal për shkak të korrupsionit; vetëm 11% e kompanive me qarkullim prej më shumë se 50 milion euro mendojnë të njëjtën gjë. Ndërsa

perceptimet janë një tregues jo i plotë i niveleve reale të korrupsionit, është e besueshme që kompanitë më të mëdha e kanë më të lehtë të shmangin pagimin e ryshfetit, sepse ato kanë ndikim të konsiderueshëm dhe autoritetet kontraktuese mund të dëshirojnë të angazhojnë një firmë të tillë prestigjioze. Përndryshe, ndërmarrjeve më të mëdha mund t'u kërkohej të paguajnë ryshfet më rrallë, ndoshta sepse zyrtarët publikë i perceptojnë kontrollet e tyre si më të rrepta, dhe kështu mendojnë se sjellja e tyre e paligjshme ka më shumë të ngjarë të ekspozohet. Sidoqoftë, është gjithashtu e mundur që kompanitë më të vogla nuk arrijnë të fitojnë kontrata për arsye të pranueshme, por sidoqoftë e fajësojnë korrupsionin si shkak i mungesës së suksesit të tyre.

20. Perceptimet për korrupsionin variojnë shumë në të gjitha vendet, madje edhe brenda BE-së. Në Sllovaki, 84% e kompanive të anketuara thanë se praktika e specifikimeve të përshtatura për kompani të veçanta ishte e përhapur, e ngjashme me nivelet në Greqi (81%), Spanjë dhe Qipro (të dyja 80%). Kompanitë daneze kishin më pak të ngjarë të thoshin se praktika e ofertave të përshtatura ishte e përhapur (23%), e ndjekur nga ato në Mbretërinë e Bashkuar dhe Estoni (të dyja 35%).

21. Të dhëna të tilla të hollësishme të perceptimit nuk janë në dispozicion për vendet e tjera. Sidoqoftë, Raporti Global i Konkurrencës i Forumit Ekonomik Botëror parashton një pyetje se sa e zakonshme është për kompanitë që "të bëjnë pagesa shtesë të padokumentuara ose ryshfete në lidhje me dhënien e kontratave publike dhe licencave". Përgjigjet e mundshme variojnë nga 1 (shumë e zakonshme) në 7 (nuk

ndodhë kurrë). Në këtë matje, Zelanda e Re, Finlanda dhe Singapori janë vendet më pak të korruptuara, me rezultatet 6.5, 6.5 dhe 6.4 respektivisht. Vendet evropiane me rezultatin më të keq janë Hungaria (2.6), Bosnja dhe Hercegovina (2.6) dhe Ukraina (2.4). Në Afrikë, rezultatin më të mirë e mban Ruanda me 5.3, por shumica e vendeve afrikane shënojnë nën 4, kurse rezultatin më të keq e mban Nigeria (1.8). Në Azi, shumica e vendeve rezultojnë në intervalin 3-5, megjithëse Bangladeshi është i 139^{ti} nga 140 në renditje me rezultatin 1.8. Amerika Latine ka një gamë të gjerë, duke përfshirë disa nga vendet më të korruptuara, të tilla si Argjentina (1.8), e renditur në vendin e 138^{të} nga 140, dhe Venezuela (1.7), e renditur e fundit në tabelë.

22. Puna e fundit nga projekti ANTICORRP i financuar nga BE-ja ka zhvilluar një sërë treguesish të favorizimit në prokurimin publik duke u përqendruar në aspekte të caktuara të procesit (p.sh., aplikimi i tepruar i procedurave që kufizojnë konkurrencën tek ofertuesit e vetëm ose specifikimet e panevojshme shtrënguese të kërkesave) gjithashtu si rezultate (p.sh., ofertuesit fitues kanë lidhje të forta politike ose fitojnë vetëm në kombinim me ofertues të tjerë të caktuar)(Mungiu Pippidi, 2015).

23. Kjo metodologji e re për matjen e korrupsionit në prokurimin publik nuk mbështetet në anketat e perceptimeve, por në vend të kësaj përfiton nga 'të dhënat në sasi të mëdha' dhe fuqia e nivelit të lartë të përpunimit kompjuterik(Mihály Fazekas & Kocsis, 2015). Metoda analizon grupe të mëdha të dhënash të informacionit kontraktues, përfshirë informacionin në lidhje me procesin e ofertimit dhe fituesit dhe humbësit e

tenderëve. Duke analizuar këto të dhëna, është e mundur të identifikohen ‘flamuj të kuq’ të caktuar që mund të jenë tregues të korrupsionit. Analizimi i një numri të madh kontratash gjatë disa viteve dhe autoriteteve të ndryshme u mundëson studiuesve të identifikojnë modelet që lidhen me autoritete të caktuara kontraktuese ose firma të caktuara (ose kartelet). Kjo mund të informojë hetime të mëtejshme për të vërtetuar nëse modelet janë rezultat i korrupsionit ose jo. Për më tepër, analiza bazohet në të dhëna objektive, jo në perceptime, dhe kështu premtan të jetë më e besueshme.

24. Flamujt e kuq të rrezikut të mundshëm të korrupsionit në prokurim përfshijnë tenderë me afate shumë të shkurtra (të cilat kanë tendencë të përfitojnë personat e brendshëm me qasje në informacion më të shumtë), aplikim të procedurave jokonkurrese (duke hapur rrugë për favorizim), ofertues të vetëm (duke sugjeruar që kompanitë e tjera të tërhiqen nga pjesëmarrja), dhe prevalencë të lartë të kompanive shumë të reja midis ofertuesve fitues. Sidoqoftë, mund të ketë edhe arsye plotësisht të pranueshme për të gjithë këta faktorë, prandaj kërkohet një analizë e kujdesshme.

25. Kjo metodë po aplikohet për të analizuar kontraktimin në vendet e BE-së në një projekt të madh hulumtues të financuar nga BE-ja i njohur si Digiwhist, sinjalizuesi digjital. Projekti përpilon dhe vlerëson të dhëna në nivelin mikro duke përdorur informacione nga transaksionet individuale të prokurimit publik dhe strukturat e financimit dhe pronësisë së ofertuesve fitues. Këto të dhëna mund të lidhen me informacionin mbi të dhënat e përgjithshme të deklaratave të pasurisë dhe të të ardhurave në mënyrë që të zbulohen konf-

liktet e mundshme të interesit në prokurimin publik, dhe për të identifikuar dobësitë sistemike në legjislationet përkatëse dhe zbatimin e tyre (shih www.digiwhist.eu).

26. Rritja e përdorimit të kontraktimit të jashtëm dhe partneriteteve publiko-private për të ofruar shërbime publike i ka mjegulluar kufijtë tradicionalë midis sektorit publik dhe privat, të cilat mund të pengojnë llogaridhënien(OECD, 2011b). Kjo mund të krijojë konflikte të interesit, për shembull, me zyrtarë publikë ose politikanë që përdorin njohuritë e tyre të brendshme për planet e prokurimit, ose ndikimin e tyre mbi vendimet e prokurimit, për të përfituar miqtë, të afërmit ose aleatët që ofertojnë për kontrata, ose të fitojnë punë në të ardhmen për veten e tyre(David-Barrett, 2013).

3. Korrupsioni në prokurimin e infrastrukturës

27. Problemet në fazën e zbatimit të kontratës janë dokumentuar veçanërisht në rastin e prokurimit të madh infrastrukturor. Një analizë e koncesioneve infrastrukturore në Kili për një periudhë 25-vjeçare zbuloi se kontratat shpesh rinegocioheshin brenda periudhave shumë të shkurtra pas dhënies së kontratës fillestare dhe se kjo pothuajse gjithmonë çonte në rritje të kostove për autoritetet kontraktuese dhe/ose në ulje të kërkesave për investime për ofertuesit fitues (Guasch & Straub, 2009). Hulumtimi mbi parallogaritë e kostove dhe kërkesës të shoqëruara me projekte të mëdha infrastrukturore që përfshijnë 258 projekte në 20 vende mbi pesë kontinente, zbulon se nëntë nga dhjetë projekte kanë kosto të konsiderueshme të mbingarkuar (mesatarisht 44.7% në rastin e projekteve hekurudhore) dhe se aftësia jonë për të parashikuar kostot nuk është përmirësuar gjatë një periudhe 70-vjeçare (Flyvbjerg & Molloy, 2011) UK, "title": "Delusion, deception and corruption in major infrastructure projects: Causes, consequences and cures", "type": "chapter"}, "uris": ["http://www.mendeley.com/documents/?uuid=8d0ad18f-bf17-44f1-8f12-637603bb75d2"] }], "mendeley": { "formattedCitation": "(Flyvbjerg & Molloy, 2011). Në hulumtime të ngjashme mbi parashikimet për kërkesën për projekte infrastrukturore për një periudhë

30-vjeçare, ata zbulojnë se përfitimet vazhdimisht janë mbivlerësuar dhe prapëseprapë kostot janë nënvlerësuar.

28. Këto gjetje ngrenë pikëpyetje nëse rritjet pas kontratës në kosto ishin vërtet të paparashikueshme. Shumë nga këto gabime ka të ngjarë të shpjegohen nga paaftësia, joefikasiteti ose paragjykimi njohës që lidhet me 'gabimin në planifikim'.⁵ Sidoqoftë, Flyvbjerg dhe Molloy sugjerojnë që shkalla e parashikimit të gabuar dhe mungesa e përmirësimit me kalimin e kohës mund të jenë tregues i parashikuesve dhe agjentëve politikë ose burokratikë që përfshihen në "mashttrim strategjik" për të keq-paraqitur qëllimisht kostot dhe përfitimet, dhe pastaj të fitojnë nga ri-rregullimet e mëvonshme (Flyvbjerg & Molloy, 2011) UK, "title": "Delusion, deception and corruption in major infrastructure projects: Causes, consequences and cures", "type": "chapter"}, "uris": ["http://www.mendeley.com/documents/?uuid=8d0ad18f-bf17-44f1-8f12-637603bb75d2"] }, "mendeley": { "formattedCitation": "(Flyvbjerg & Molloy, 2011. Kontraktorët mund të ofertojnë me çmime të ulëta për të fituar një tender dhe më pas të negociojnë variacione - përfshirë rritjen e çmimit ose përdorimin e inputeve më të lira përgjatë gjithë kohëzgjatjes së projektit, për të rritur marzhin e fitimit të tyre. Ekziston rreziku që ekipi i prokurimit i autoritetit kontraktues mund të bashkëpunojë në një strategji të tillë. Mashtrimi strategjik mund të përdoret nga zyrtarët publikë ose anëtarët e zgjedhur me pushtet diskrecional mbi procesin e prokurimit publik, ose nga planifikuesit dhe zhvilluesit që kërkojnë të manipulojnë procese tenderimi për përfitim personal.

⁵ Kahneman dhe Tversky, 1979.

29. Mashtrimi strategjik nuk ka pse të shtyhet nga rryshfeti. Logjika zgjedhore gjithashtu mund të inkurajojë anëtarët e zgjedhur të nxitojnë përmes planeve të shpenzimeve në infrastrukturë pa kontrole të hollësishme, të etur për t'u lidhur me një projekt prijës dhe të vetëdijshëm se çdo barrë e kostove të rritura të dhënies së kontratës mund të bie mbi pasardhësit e tyre pasi ata vetë të kenë lënë detyrën.

30. Këto rreziqe mund të adresohen në një farë mase duke dizajnuar sisteme qeverisjeje që kërkojnë që çdo kontratë e re, vazhdim ose ndryshim i madh në kontrata të aprovohet nga organet mbikëqyrëse ose grupet ndërpartiake. Për më tepër, këto procedura duhet të zbatohen në mënyrë rigoroze. Shpesh, aty ku ndodhin skandale korrupsioni, del se rregulla të tilla janë anashkaluar.

4. Rreziqet sistemike

31. Hulumtimet sugjerojnë që një numër problemesh sistemike në prokurimin e qeverive lokale dhe rajonale krijojnë rreziqe korupsioni dhe se këto kanë tendencë të paraqiten në një gamë të gjerë kontekstesh, edhe aty ku prokurimi publik është i rregulluar dukshëm shumë. Këto janë të renditura më poshtë.

4.1 Korniza rregullative dhe institucionet

32. Analiza e mjedisit rregullativ mund të ndihmojë në identifikimin e fushave kryesore të rrezikut ku ka një mbikëqyrje më të dobët. Në vendet anëtare të BE-së, për shembull, faza e tenderit rregullohet relativisht ngushtë përmes Direktivës së BE-së për Prokurimin Publik, e cila përcakton llojet e procedurave që duhet të përdoren për kontrata me vlerë të caktuar, vendos numrin e kuotave që duhet të kërkohen, dhe siguron natyrën konkurruese të procesit në mënyra të tjera. Këto rregullore krijojnë kornizë të fortë për prokurimet qeveritare në nivelet e qeverive lokale, të transferuara dhe qendrore. Sidoqoftë, ato aplikohen vetëm për kontrata që janë mbi pragun e BE-së për shqyrtim. Për shembull, kontratat e punëve publike mbi 5,186,000 EUR i nënshtrohen Direktivës së BE-së dhe duhet të publikohen në Gazetën Zyrtare të BE-së. Nën këto pragje, kontratat i nënshtrohen shumë më pak shqyrtimit. Për më tepër, pragu në vetvete krijon një nxitje për autoritetet kontraktuese për të shmangur shqyrtimin duke ndarë kontratat e mëdha në disa pjesë më të vogla, secila prej të cilave bie nën pragun.

4.2 Ekspertizë e dobët kontraktimi

33. Kontraktimi është kompleks dhe kompanitë shpesh kanë burime shumë më të mira sesa qeveritë lokale dhe rajonale - në gjendje të punësojnë avokatë të shtrenjtë për t'i ndihmuar ata të shkruajnë kontratat e tyre. Ekziston rreziku që ato të përfshijnë klauzola për qëllime korruptive, të cilat nuk do të identifikohen nga zyrtarët publikë, anëtarët e zgjedhur ose ekipet e auditimit.

34. Edhe atëherë kur ekspertiza e mirë e kontraktimit është e fortë, shpesh ekziston një shkëputje midis departamentit të specializuar të prokurimit që merret me tenderin dhe 'klientit' të qeverisë që përdor shërbimin, p.sh., dep. i TI-së. Përgjegjësia për monitorimin e kontratës dhe kontrollimin e performancës shpesh i transferohet klientit pas dhënies së kontratës, por kjo krijon një 'shkëputje' që ka të ngjarë të pengojë llogaridhënien. Ekziston rreziku që furnizuesi të kërkojë të korruptojë departamentin e TI-së në mënyrë që të ri-negociojë përsëri kontratën pa u kthyer prapa nëpër procedurat e kërkuara nga departamenti i prokurimit.

35. Nevoja për ekspertizë kontraktuese dhe shkalla e rreziqeve të korrupsionit ndryshon në varësi të asaj që prokurohet. Për prokurimin e mallrave që janë mjaft të standardizuara, nevojitet pak ekspertizë dhe prokurimi i centralizuar ose kolektiv mund të ketë kuptim. Sidoqoftë, për prokurimin e shërbimeve ose punëve publike, njohuri të konsiderueshme ekspertësh mund të jenë të nevojshme për të hartuar kontrata adekuate që e mbrojnë interesin e publikut. Llogaridhënia ka të ngjarë të jetë më e vështirë për t'u garantuar dhe mund

të kërkojë njohuri të konsiderueshme lokale si dhe ekspertizë kontraktuese.

36. Ky problem shpesh përkeqësohet kur qeveritë lokale dhe rajonale kanë burime të dobëta financiare ose janë nën presion për të shkurtuar buxhetet. Ekspertiza kontraktuese mund të blihet duke punësuar avokatë ekspertë të përkohshëm ose të përhershëm. Sidoqoftë, kjo është e shtrenjtë, dhe organizatat e sektorit publik kanë tendencë të kenë mungesë fondesh për ta bërë këtë ose të mos jenë të gatshme t'i shpenzojnë ato në funksione të tilla mbështetëse, nga frika se do të kritikohen për pagimin e pagave të larta për stafin ose këshilltarët. Qarkullimi i lartë i stafit dhe mungesa e ekspertizës për menaxhimin e projekteve gjithashtu çojnë në dobësi në përgjegjësinë personale dhe llogaridhënien për projekte të mëdha.

4.3 Llogaridhënia për shërbimet e kontraktuara jashtë

37. Është gjithnjë e më shumë praktikë e zakonshme për autoritetet lokale dhe rajonale që të kontraktojnë jashtë ofrimin e shërbimeve publike, shpesh të motivuara nga dëshira për të rritur efikasitetin. Kjo mund të çojë në uljen e llogaridhënies gjatë ofrimit të këtyre shërbimeve dhe si e tillë mund të rrisë rreziqet e korrupsionit.

38. Kontraktimi i jashtëm nuk duhet të ndikojë në llogaridhënie ose të çojë në rritje të rreziqeve të korrupsionit. Në teori, kur qeveria lokale kontrakton shërbime të jashtë, ajo duhet të mbajë përgjegjësinë për monitorimin e kontraktorëve. Sidoqoftë, në praktikë, qeveria lokale shpesh është e

pajisur keq për të përmbushur këtë funksion. Për ta bërë këtë, ajo do të duhet të ruajë ekspertizën mbi shërbimin, por vetë presionet që e çuan atë në kontraktim të jashtëm në radhë të parë do të thotë se nuk ka gjasa të mbajnë ekspertizë të brendshme.

39. Përveç kësaj, aftësia e publikut për të mbajtur përgjegjës ofruesit e shërbimeve shpesh zvogëlohet shumë sapo shërbimet të kontraktohen jashtë. Mund të jetë e vështirë për të pasur qasje në informacion nga ofruesit privatë, për shkak të ligjeve të konfidencialitetit tregtar. Edhe atëherë kur vendet kanë ligje për Lirinë e Informacionit, ato shpesh nuk zbatohen ndaj kontraktorëve privatë që ofrojnë shërbime publike. Kërkesat për transparencë gjithashtu mund të kenë nevojë të përshtaten për sektorë të veçantë. Mund të ketë arsye të mira për të kufizuar transparencën në disa fusha, por këto nuk duhet të lejohen të përcaktojnë standardin në të gjithë gamën e prokurimit qeveritar.

4.4 “Dera rrotulluese”

40. Një problem i ndërlidhur është ‘dera rrotulluese’, domethënë lëvizja e personelit nga vendet e punës në qeverinë lokale në punët me kompani private që ofertojnë për kontrata qeveritare. Veçanërisht duke pasur parasysh rritjen e kontraktimit të jashtëm, nuk është e pazakontë që personeli i autoritetit lokal të punësohet nga kontraktorët që ofertojnë për kontrata qeveritare. Kjo krijon rrezikun që shërbyesit civilë - ose, në rastin e autoriteteve lokale, anëtarët e zgjedhur - mund të abuzojnë me qasjen e tyre në informacionin e brendshëm ose aftësinë e tyre për të formuar politikë ose kontrata

ndërsa janë në detyrë, në mënyrë që të krijojnë mundësi për veten e tyre, miqtë e tyre, ose për kompanitë e sektorit privat me të cilat më vonë do të kërkojnë punësim.

41. Ekzistojnë disa lloje të ndryshme të konfliktit të interesit që mund të paraqiten në lidhje me punësimin në post publik’.

42. Një individ mund të përdorë pushtetin e vet gjatë qendrimit në detyrë për të formuar një politikë ose vendim kontraktimi (p.sh., një politikë për të kontraktuar jashtë ofrimin e shërbimeve të caktuara, ose një vendim për të blerë një lloj të caktuar mallrash ose për të përdorur ofrues të veçantë) në favor të një kompanie të caktuar, me synimin për t’u magjepsur me atë kompani dhe kështu duke hapur rrugë për punësim në të ardhmen. Kjo pothuajse me siguri do të përbënte abuzim me detyrën.

43. Hulumtimet në Shtetet e Bashkuara kanë zbuluar se efekte të tilla janë mjaft të zakonshme - domethënë, ndërsa janë në detyrë, disa zyrtarë japin kontrata me kushte të favorshme për kompanitë që më vonë i shpërblejnë me punë. Një nga rastet më të shquara ligjore kundër një punonjësi publik ishte gjithashtu i këtij lloji: një zyrtar i SHBA-ve nga Departamenti i Mbrojtjes, me përgjegjësi për prokurimin, favorizoi Boeing në një vendim kontraktimi. Kontrata që rezultoi ishte shumë e favorshme për kompaninë, në kurriz të shtetit dhe interesit publik. Zyrtari më pas u punësua nga kontraktori i mbrojtjes, por sjellja e saj e keq u zbulua dhe ajo u ndoq penalisht.

44. Një shkelje e ndryshme, ndikim i padrejtë, mund të ndodhë nëse një ish-zyrtar i punësuar tani në një kompani ndikon në

ish-bashkëpunëtorët e saj për të marrë vendim në atë mënyrë që favorizon punëdhënësin e saj të ri. Në këtë rast, ajo do të ushtronte ndikim të padrejtë dhe gjykimi i ish-kolegëve të saj do të dëmtohej.

45. Një lloj tjetër konflikti ndodh nëse një individ përfiton nga detyra publike duke u mbështetur në njohuri ose namin që burojnë nga roli i tij ose i saj në mënyrë që të përfitojë financiarisht. Ky përfitim mund të ndodhë ndërsa një zyrtar është ende në detyrë publike ose pasi ta kenë lënë atë. Kjo ndonjëherë lidhet me fenomenin e 'ndërrimit të anëve', ku një individ largohet nga detyra publike për t'u punësuar në një organizatë të sektorit privat në një rol që kërkon që ai ose ajo të kundërshtojë qëndrimin e qeverisë për një çështje që ai ose ajo vetë e kishte përfaqësuar më parë qeverinë. Mund të konsiderohet si problematike sepse individit mund të ketë pasur qasje në informacion të privilegjuar në qeveri, i cili tani mund të përdoret për të penguar synimin e qeverisë.

46. Lëvizja nga rolet publike në ato private mund të jetë legjitime dhe mund të sjellë shumë përfitime, por ekziston nevoja për ta rregulluar atë me kujdes për të shmangur konfliktet e interesit.

4.5 Rrjetet joformale të pushtetit

47. Një numër i konsiderueshëm i dëshmimeve anekdotale, si dhe analiza e skandaleve që janë shpërfaqur, sugjerojnë që korrupsioni lulëzon atje ku individit apo grupi ka pushtet të tepruar joformal mbi një organizatë të veçantë të qeverisë lokale. Ky pushtet joformal mund të burojë nga pushteti zyr-

tar. Për shembull, kur një parti politike ka dominuar një qeveri lokale për disa vite, individët krijojnë kompetenca dhe lidhje patronazhi të cilat iu mundësojnë atyre të ushtrojnë pushtet joformal mbi mënyrën e alokimit të burimeve. Përndryshe, pushteti joformal mund të burojë nga tiparet e personalitetit të një lideri të caktuar. Nganjëherë individët janë në gjendje të dominojnë kolegët ose stafin e tyre më të ri, në mënyrë që t'i bindin ata të jenë bashkëpunëtorë në korrupsion ose të mos marrin parasysh parregullsitë, përmes karizmës ose bullizmit. Në raste të tilla, rezultati është se llogaridhënia dobësohet, dhe rreziqet për korrupsion rriten.

48. Kjo çështje është e vështirë të hulumtohet dhe të matet. Sidoqoftë, ka disa prova që korrupsioni dhe keqmenaxhimi në prokurimin publik në autoritetet lokale mund të jenë më të përhapura kur një parti politike në detyrë është dominuese dhe/ose nuk është sfiduar për shumë vite. Kjo marrëdhënie midis dominimit të një partie dhe korrupsionit në prokurim kërkon hulumtime më sistematike.

5. Rekomandimet e politikave

49. Për të zvogëluar cenueshmërinë e tyre ndaj rrezikut për korrupsion, autoritetet lokale dhe rajonale mund të ndërmarin disa hapa.

5.1 Institucionet dhe mbikëqyrja

50. Në disa raste, reformat relativisht të thjeshta të linjave të raportimit kanë efekte dramatike në strukturën e prokurimit. Hulumentimet në Kolumbi dhe Serbi kanë studiuar aplikimin e një rregulli përmes të cilit autoritetet kontraktuese duhej të kërkonin leje nga një autoritet më i lartë përpara se të përdornin procedurat e kufizuara për kontraktimin. Në të dy rastet, kjo çoi në ulje dramatike të zbatimit të procedurave të kufizuara.

51. Një element i rëndësishëm i një kornize zyrtare të mbikëqyrjes institucionale është avokati i popullit ose zyra e prokurimit publik, d.m.th., organ i pavarur tek i cili publiku mund të shkojë për të raportuar dyshime ose për të bërë ankesa. Shumë shpesh, ankesat bëhen nga ofertues të pasuksesshëm, pasi këto kompani mund të jenë në pozitë të mirë për të vlerësuar nëse një tender është dhënë në mënyrë të drejtë ose për të vërejtur parregullsi në proces. Nga ana tjetër, ankesat nga ofertuesit e pasuksesshëm nganjëherë paraqesin

lojë të gabuar, të dizajnuara për të bllokuar padrejtësisht një konkurrent që të fitojë një kontratë ose për të ecur tutje në kompletimin e saj. Një organ i pavarur për të hetuar ankesa të tilla është thelbësor.

52. Auditorët luajnë rol kritik në sigurimin e integritetit të kontraktimeve qeveritare - si auditimi i brendshëm brenda autoriteteve kontraktuese, ashtu edhe institucionet e jashtme të auditimit, të cilat zakonisht janë të pavarura. Aranzhimet ndryshojnë mjaft mes vendeve, por kjo ka tendencë të jetë një fushë ku burimet shkurtohen në kohë kursimesh financiare, duke përkeqësuar rreziqet për korrupsion. Kjo është jashtëzakonisht e rëndësishme sesa të mirëmbahet një funksion i pavarur auditimi, në mënyrë që institucionet që kontrollojnë qeverinë lokale të mos varen edhe nga qeveria lokale për ripërtëritje të kontratave të tyre. Funksionet e auditimit duhet të jenë të pajisura me ekspertizë përkatëse dhe të mbrojtura nga shkurtime të buxhetore. Ato duhet të kenë autoritetin dhe pavarësinë për të sfiduar kolegët e tyre pa pasur frikë nga ndëshkimi.

5.2 Transparenca dhe të dhëna të hapura

53. Rritja e transparencës mbi prokurimin publik është thelbësore. Me teknologjinë e re, është e mundur të hapen dhe publikohen të dhënat e kontratës deri në shumë detaje. Kjo jo vetëm që mundëson vëzhgim më të madh - nga publiku por edhe nga pjesë të tjera të qeverisë - por gjithashtu ka efekt parandalues, sepse zyrtarët mendojnë dy herë për të manipuluar procesin e kontraktimit nëse e dinë që detajet do të zbulohen. Disa vende kanë shënuar rritjen e konkurrencës

dhe uljen e çmimeve duke futur në përdorim sisteme të kontraktimit të hapur, përmes të cilave shumë detaje të procesit të prokurimit vihen në dispozicion haptas. Rasti i suksesit të Sllovakisë në këtë drejtim është veçanërisht i dokumentuar mirë (p.sh., shih Fondacionin Sunlight, 2013). Përveç kësaj, hulumtimi konfirmon se transparenca në procesin e ofertimit rezulton në kursime të kostove duke rritur numrin dhe përbërjen e ofertuesve dhe paraqitjen e ofertuesve jo-lokalë (Lewis-Faupel et al, 2014).

54. Sigurimi i transparencës mbi prokurimin publik kërkon që autoritetet kontraktuese të vendosin aparate për mbledhjen automatike dhe publikimin e të dhënave në lidhje me procedurat e kontraktimit në formate të lexueshme nga makina. Nëse të dhënat e duhura nuk mblidhen, ose të dhënat nuk publikohen në formë të lexueshme nga makina, është shumë e vështirë të përfitosh nga teknikat e reja të analizës që shfrytëzojnë fuqinë e nivelit të lartë kompjuterik për të përpunuar numër të lartë kontratash. Për më tepër, kjo kërkon që autoritetet kontraktuese të bashkëpunojnë në mbledhjen dhe publikimin e të dhënave të sakta. Në disa raste, të dhënat vihen në dispozicion, por cilësia e inputeve është e dobët, e tillë që shumë vlera mungojnë. Kjo analizë të zhgënjën, jo më pak sepse është e paqartë nëse të dhënat janë hequr qëllimisht në një përpjekje për të shmangur shqyrtimin, apo thjesht reflekton mungesën e vëmendjes ndaj detajeve. Autoritetet kontraktuese që dëshirojnë të hapin të dhënat e tyre duhet të investojnë kohë në dizajnimin e institucioneve për të siguruar që të dhënat e ofruara janë të përdorshme (Mihály Fazekas & Dávid-Barrett, 2015).

55. Kërkesat për transparencë duhet të përfshijnë edhe kontraktorët privatë të cilët ofrojnë shërbime të kontraktuara jashtë. Kompanitë mund të kundërshtojnë që rregulla të tilla rrezikojnë konfidencialitetin tregtar. Sidoqoftë, duke pasur parasysh që paratë publike janë duke u shpenzuar, këshillohet që të kërkohet transparenca maksimale kur është e mundur.

56. Një pasojë e mundshme e mbrapshtë e kërkimit të një oferte transparente është se ajo mund të lehtësojë bashkëpunimin midis ofertuesve duke ua bërë më të lehtë anëtarëve të kartelit të monitorojnë sjelljen e bashkëpunëtorëve të tyre në marrëveshjet e fshehta. Një bashkëpunim i tillë mund t'i shkaktojë publikut të paguajë çmim të fryrë për mallra ose shërbime mu sikur një firmë të ketë paguar ryshfet për të siguruar një kontratë.

57. Transparenca në lidhje me kontratat është shfrytëzuar edhe nga mashtruesit që kërkojnë të imitojnë ofruesit e shërbimeve dhe t'i drejtojnë fondet tek vetë ata. Në përgjithësi, përfitimet nga transparenca pothuajse sigurisht se i tejkalojnë rreziqet shtesë që krijon, por duhet të bëhen përpjekje për të zvogëluar cenueshmërinë ndaj rreziqeve të tilla.

5.3 E-prokurimi

58. Disa autoritete kontraktuese kanë pasur sukses të madh në zvogëlimin e korrupsionit në prokurimin publik duke futur në përdorim sisteme të 'e-prokurimit', të cilat e minimizojnë sasinë e diskrecionit njerëzor në proces. E-prokurimi përdor procedura të standardizuara dhe të automatizuara për sa më shumë elementë të transaksionit që është e mundur. Për

shembull, njoftimet për tender publikohen në një uebsajt të qasshëm për publikun, dhe dokumentet e tenderit vihen në dispozicion për shkarkim. Dokumentet e kompanisë siç janë dëshmitë e regjistrimit ose referencat në lidhje me përvojën e mëparshme mund të ruhen në internet. Në 'e-dorëzim', tenderët dorëzohen zyrtarisht tek autoritetet kontraktuese përmes një sistemi të TI-së të ngritur për atë qëllim, nga i cili hapen tenderët më vonë.

59. E-prokurimi lehtëson dhe zakonisht liron qasjen në dokumente. Sapo kontraktorët të mësojnë se si të përdorin sistemin, kjo mund të kursejë kohë dhe burime, dhe kështu të rrisë konkurrencën. U ndihmon edhe kompanive të shmangin gabimet që mund t'i diskualifikojnë gjatë procesit të vlerësimit të ofertës. Për më tepër, sistemet e e-prokurimit mbledhin të gjithë informacionin përkatës në një vend, duke shmangur duplikimin dhe duke lehtësuar auditimet sistematike. Nga ana tjetër, e-prokurimi mund të funksionojë edhe për sisteme të ngurta të cilat e kanë të vështirë të akomodojnë raste atipike (Mihaly Fazekas & Blum, 2016).

60. Ndërsa ekziston mungesë e dëshmive mbi efektivitetin e sistemeve të e-prokurimit në zvogëlimin e rrezikut nga korrupsioni, hulumtimi që është kryer tregon se futja në përdorim e e-prokurimit mund të çojë në një rritje të numrit të ofertuesve, prevalencë të fituesve jo-lokalë dhe cilësi të zbatimit të kontratës (Lewis-Faupel et al 2014) dhe, në disa raste, në ulje çmimesh (Singer, Konstantinidis, Roubik, & Beffermann, 2009). Raportet e qeverisë nga Brazili, Meksika dhe Rumania pretendojnë se e-prokurimi ka arritur kursime në kosto rreth 20% (Auriol, 2006).

61. Sidoqoftë, duhet të theksohet se efektet që burojnë nga përmirësimi i qasjes në treg paraqiten vetëm nëse aktorët e tregut ekzistojnë dhe janë në gjendje të përfitojnë nga mundësitë e reja. Kur korrupsioni në kontraktim ka qenë sistematik, mund të jetë e vështirë të bindësh kompanitë të besojnë në një sistem të reformuar dhe kështu përfitimet mund të ndodhin vetëm në periudhën afatmesme. Për këtë arsye, reformat në prokurim duhet të shoqërohen me masa për ngritjen e kapaciteteve dhe besimit midis ofertuesve të ardhshëm; kjo ka qenë, për shembull, një komponent kyç i reformës së suksesshme të prokurimit në Ukrainë nën programin ProZorro.

5.4 Kapaciteti profesional

62. Qeveria lokale ka nevojë për profesionistë të trajnuar mirë dhe të fuqizuar, të cilët mund të kryejnë kontraktime komplekse në mënyra që kërkojnë dhe mbrojnë interesin publik. Duhet të ketë kërkesa që ata të përfshirë në kontraktim të trajnohen rregullisht në procedura për të shtuar ekspertizën e tyre. Sidoqoftë, një trajnim i tillë duhet të jetë gjerësisht i qasshëm; përndryshe, ekziston rreziku që qasja në trajnime ose licenca për të kryer prokurime mund të bëhet vetë burim i korrupsionit.

63. Sigurohuni që profesionistët kontraktues të vazhdojnë të monitorojnë kontratat edhe pasi të jenë dhënë, në vend që t'ua kaloni këtë rol departamenteve të blerjes. Zbatimi efektiv pas dhënies së kontratës mund të kërkojë edhe ekspertizë të specializuar në rastin e punëve dhe shërbimeve komplekse.

5.5 Rregullat dhe trajnimi për integritet publik

64. Politikanët dhe zyrtarët me mbikëqyrje të prokurimit duhet të trajnohen për rreziqet etike që lidhen me sjelljen e tyre (Komiteti për Standardet në Jetën Publike, 2014). Kodet e sjelljes dhe kontratat e punonjësve duhet të përfshijnë seksione që përshkruajnë përgjegjësitë individuale për sigurimin e integritetit gjatë kontraktimit. Kodet që lidhen me rreziqe specifike, siç janë dhuratat dhe shpërblimet, mund të ndihmojnë në shmangien e konflikteve të interesit - p.sh., shih këtë shembull nga Suedia (IMM Sweden, 2014). Trajnimi në aspektet etike të kësaj pune duhet të kryhet si pjesë e programeve induktive dhe të përsëritet shpesh, sepse hulumtimi sugjeron që një trajnim i tillë është më efektiv kur përsëritet rregullisht (Shoqata e Qeverive Lokale, 2014; Delois dhe Kolb, 2008). Sigurimi i një linje telefonike ose shërbimi i ngjashëm për sinjalizuesit është gjithashtu i rëndësishëm, për t'iu mundësuar punonjësve të ngrenë shqetësime rreth shkeljeve të mundshme të integritetit.

65. Kontraktorët që ofrojnë shërbime publike duhet të përfshihen në trajnimin për etikë. Këshillat për dilemat e veçanta etike me të cilat përballet ky grup janë në dispozicion (Beckett, Bukowski, Halliday, & Talebi, 2014).

66. Autoritetet lokale duhet të kenë rregulla të qarta lidhur me atë që përbën konflikt interesi për zyrtarët dhe anëtarët e zgjedhur të përfshirë në prokurim në çfarëdo mënyre, madje edhe në rolet e mbikëqyrjes. Rregullat e tilla nuk duhet të ndalojnë konfliktet, por së paku duhet të kërkojnë zbulimin e konflikteve dhe përjashtimin nga proceset e vendimmarrjes kur

është e përshtatshme. Rregullat e tilla duhet të mbështeten nga regjistrat e interesave ose deklaratat e pasurive, të cilat zyrtarëve dhe anëtarëve të zgjedhur duhet t'u kërkohej të plotësojnë. Regjistrat ose duhet të jenë në dispozicion të publikut, ose duhet t'i dorëzohen një organi që ka kompetenca për t'i kontrolluar ato, ndërsa deklaratimet e pasurisë janë më efektive nëse janë të detyrueshme dhe monitorohen për saktësi kundrejt databazave të tjera, si në Rumani (OBZHE, 2011a).

67. Rregullimi i punësimit pas-publik (dera rrotulluese) duhet të synojë arritjen e një ekuilibri midis uljes së rrezikut të konfliktit të interesit dhe lejimit të lirisë së mjaftueshme për individët në mënyrë që të mos dëmtojë atraktivitetin e roleve të detyrave publike. Edhe dukja e pahijshme mund të dëmtojë besimin e publikut tek autoritetet qeverisëse (David-Barrett, 2011).

5.6 Veprimi kolektiv

68. Një pakt integriteti është një marrëveshje vullnetare midis një agjencie qeveritare dhe ofertuesve që lidhin një kontratë prokurimi, ku të dy palët bien dakord të përmbahen nga praktikat korruptive. Nëse ofertuesit shkelin paktin, kjo çon në sanksione - ata mund të futen në listën e zezë, të vendosen nën hetim ose të anulohen kontratat e tyre. Pajtueshmëria me paktin monitorohet nga aktorë të shoqërisë civile, të cilët edhe i arbitrojnë mosmarrëveshjet. Pakti i parë i integritetit u zbatua në Ekuador për një projekt rafinerie në vitin 1994. Që nga ajo kohë, ato janë provuar në shumë vende dhe janë promovuar veçanërisht nga OJQ-ja ndërkombëtare kundër korrupsionit 'Transparency International' (TI). TI-ja ka bash-

këpunuar me agjenci qeveritare për të zbatuar PI-të në kontratat publike të më shumë se 30 vendeve, përfshirë Gjermaninë dhe Hungarinë.

69. Më gjerësisht, qeveritë, kompanitë dhe organizatat e shoqërisë civile ndonjëherë përfshihen në iniciativa të veprimit kolektiv për të parandaluar korrupsionin gjatë kontraktimit. Për shembull, në Suedi, kompanitë e ndërtimit kanë qenë të dobishme në krijimin e një Iniciative të Përbashkët për Parandalimin e Ryshfetit dhe Korrupsionit e cila rregullon mënyrën në të cilën palët në sektorin e ndërtimit dhe sektorin e pasurive të patundshme duhet të bashkëveprojnë, bazuar në qasje etike. Iniciativa ofron udhëzime për disa fusha që janë të mundshme për rreziqe të korrupsionit, duke përfshirë argëtimin, sponsorizimin dhe partneritetin afarist. Për më tepër, udhëzimi përfshin disa skenarë hipotetikë për të ndihmuar personelin në autoritetet kontraktuese të mendojnë përmes konflikteve të mundshme që mund të paraqiten (IMM Sweden, 2016).

6. Referenca

- Auriol, E. (2006). Korrupsioni në prokurim dhe blerje publike. *Revista Ndërkombëtare e Organizatës Industriale*, 24(5), 867–885. <https://doi.org/10.1016/j.ijindorg.2005.11.001>
- Beckett, A., Bukowski, G., Halliday, R., & Talebi, M. (2014). *Standardet etike për Ofruesit e Shërbimeve Publike*.
- Komiteti për Standardet në Jetën Publike. 2014. Etika në praktikë: *Promovimi i standardeve etike në jetën e publikut*. Gjendet këtu: <https://www.gov.uk/government/publications/ethics-in-practice-promoting-standards-ethical-in-public-life>
- David-Barrett, E. (2011). *Automjete me qira? Dera rrotulluese ndërmjet qeverisë dhe biznesit*.
- David-Barrett, E. (2013). *Korrupsioni në qeverinë lokale të MB-së*. Transparency International i MB-së.
- Delois A. Frisque dhe Judith A. Kolb. 2008. Efektet e një Programi Trajnimi Etik për Qëndrimin, Njohuritë, dhe Trajnimin e Profesionistëve të Zyrës: Planifikim i Grupit të Trajtimit dhe Kontrollit. *Tremujor i Zhvillimit të Burimeve Njerëzore*, 19
- Eurobarometër. (2014) QËNDRIMET E BIZNESEVET NDAJ KORRUPSIONIT NË drejtorinë e përgjithshme të BE-së për punët e brendshme.

- Fazekas, M., & Blum, J. R. (2016). *Përmirësimi i rezultateve të prokurimit publik: shqyrtimi i mjeteve dhe gjendja e bazës së dëshmimeve*. Dokumenti i Brendshëm i Bankës Botërore.
- Fazekas, M., & Dávid-Barrett, E. (2015). *Rreziqet e korrupsionit në Prokurimin Publik të MB-së dhe Mjetet e reja të kundër korrupsionit*.
- Fazekas, M., & Kocsis, G. (2015). *Zbulimi i Korrupsionit të Nivelit të Lartë: Prokurorët Ndër-nacional të Korrupsionit, Përfaqësuesit/prokurët që përdorin të dhënat e kontraktimit e Qeverisë* (Dokumentet e Punës të GTI-së Nr. GTI-WP/2015: 02). Budapest.
- Flyvbjerg, B., & Molloy, E. (2011). Diluzioni, mashtrimi dhe korrupsioni në projektet madhore të infrastrukturës: Shkaqet, pasojat dhe përmirësimet. Në S. Rose-Ackerman & T. Soreide (Eds.), *Doracaku Ndërkombëtar për Ekonominë e Korrupsionit* (Vëllimi Dy, f. 81–107). Cheltenham, MB: Edward Elgar Publishing.
- Guasch, J. L., & Straub, S. (2009). Korrupsioni dhe rinegociata e koncesionit: Dëshmi nga sektorët e ujit dhe transportit në Amerikën Latine. *Politika e Shërbimeve Komunale*, 17(2), 185–190.
- IMM Suedi. (2014) *Kodi mbi Dhuratat, Shpërblimet dhe Përfitimet e tjera në Biznes*.
- IMM Suedi. (2016) *Iniciativë e Përbashkët për Parandalimin e Ryshfetit dhe Korrupsionit*.
- Lewis-Faupel, Sean, et al. *A mundet prokurimi elektronik të përmirësojë sigurimin e infrastrukturës? dëshmi nga punët publike në Indi dhe Indonezi*. Nr. W20344. Byroja Kombëtare e Kërkimeve Ekonomike, 2014.

- Shoqata e Pushtetit Lokal. (2014) Udhëzuesi i Këshilltarëve: Një udhëzues për këshilltarët e rinj, Shoqata e Pushtetit Lokal. http://www.local.gov.uk/publications/-/journal_content/56/10180/6202054/PUBLIKIMI.
- Mungiu-Pippidi, A. (2015). *Favorizimi i Qeverisë në Evropë*. Barbara Budrich Publishers.
- Mungiu, A. (2006). Korrupsioni: Diagnostifikimi dhe Trajtimi. *Revistë e Demokracisë*. <https://doi.org/10.1353/jod.2006.0050>
- Autoriteti Kombëtar i Mashtrimit. (2011). *Mashtrimi i prokurimit në sektorin publik*.
- OBZHE. (2011a). Deklarimi i Pasurisë për Zyrtarët Publikë. Mjet për të parandaluar korrupsionin.
- OBZHE. (2011b). Kontraktimi i jashtim i qeverisë. *Qeveria me një vështrim 2011*.
- Singer, M., Konstantinidis, G., Roubik, E., & Beffermann, E. (2009). A i kursen paratë e shtetit e-prokurimi? *Revistë e Prokurimit Publik*, 9(1), 58–78.
- Fondacioni Sunlight. (2013). Rasti studimor për transparencë: Prokurimi Publik në Republikën e Sllovakisë. <https://sunlightfoundation.com/2013/08/12/case-study-public-procurement-in-the-slovak-republic/>

Procesi i prokurimit publik përfshin shpenzime të konsiderueshme dhe një transferim në rritje të burimeve publike në sektorin privat. Rreziqet e korrupsionit, për shkak të mungesës së ekspertizës së prokurimit, mungesës së transparencës dhe fenomenit të derës rrotulluese janë reale.

Kongresi i Autoriteteve Lokale dhe Rajonale të Këshillit të Evropës sugjeron hapa praktikë që mund të ndërmarrin autoritetet lokale dhe rajonale për të reduktuar ekspozimin e tyre ndaj një korrupsioni të tillë.

Vendosja e kontrolleve të brendshme, përdorimi i vazhdueshëm i mekanizmave të vlerësimit, forcimi i transparencës, inkuadrimi i standardeve kombëtare dhe përdorimi sistematik i prokurimit publik online janë disa nga qasjet e inkurajuara nga Kongresi në këtë broshurë të vogël për të zgjedhurit dhe qytetarët vendorë.

SQI

www.coe.int

The Council of Europe is the continent's leading human rights organisation. It comprises 47 member states, including all members of the European Union. The Congress of Local and Regional Authorities is an institution of the Council of Europe, responsible for strengthening local and regional democracy in its 47 member states. Composed of two chambers – the Chamber of Local Authorities and the Chamber of Regions – and three committees, it brings together 648 elected officials representing more than 200 000 local and regional authorities.